

# شناسایی عوامل موثر بر تأمین مالی و تأثیر آن بر عملکرد شرکت‌های تولیدی و توزیعی در بخش تعاون

هادی مولودیان<sup>۱</sup>

سیدحسام وقفی<sup>۲</sup>

عفت اکبری فروتنه<sup>۳</sup>

صدیقه کامران راد<sup>۴</sup>

## چکیده

موضوع تأمین مالی و جذب سرمایه در زمره عوامل مهم و تأثیرگذار در فرآیند تصمیم‌گیری در سازمان‌ها و شرکت‌ها می‌باشد. پژوهش حاضر با هدف بررسی روش‌های مطلوب جهت تأمین مالی شرکت‌های تعاونی تولیدی - توزیعی شهرستان کاشمر اجرا شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر، شامل انواع شرکت‌های تعاونی تولیدی فعال در سطح شهرستان کاشمر است که تعداد آنها ۱۴۸ شرکت می‌باشد. نمونه آماری پژوهش با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۸۵ شرکت انتخاب شده است. این پژوهش از روش پیمایشی (تحقیقات میدانی) توزیع پرسشنامه با اجزای استاندارد و به کمک مدیران شرکت‌های تعاونی، کارشناسان و خبرگان حوزه تعاون اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی شهرستان کاشمر انجام شده است. برای انجام تجزیه و تحلیل نهایی در بخش آمار توصیفی و استنباطی از روش‌های تحلیل عاملی اکتشافی و معادلات ساختاری به کمک نرم‌افزار Spss 24 و smartpls.3 استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان داد که وضعیت اقتصادی اعضا در جایگاه اول، مشارکت و همکاری بانک‌ها در جایگاه دوم، عوامل سیاسی و اقتصادی کلان در جایگاه سوم، سیاست‌های حمایتی در جایگاه چهارم و مشارکت‌های مردمی در جایگاه پنجم عوامل موثر بر تأمین مالی شرکت‌های تعاونی تولیدی - توزیعی در شهرستان کاشمر می‌باشند. همچنین نتایج نشان داد که روش‌های تأمین مالی شرکت‌های تولیدی - توزیعی بخش تعاون بر عملکرد آن‌ها تأثیر می‌گذارد به طوری که متغیر وضعیت اقتصادی اعضای تعاونی بیشترین تأثیر و متغیر مشارکت‌های مردمی کمترین تأثیر را بر عملکرد شرکت‌های تعاونی تولیدی فعال در سطح شهرستان کاشمر دارند.

**کلیدواژه‌ها:** روش‌های تأمین مالی، عملکرد، شرکت‌های تولیدی - توزیعی بخش تعاون.

<sup>۱</sup>. استادیار، گروه مدیریت، دانشکده مدیریت، اقتصاد و حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

<sup>۲</sup>. استادیار، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت، اقتصاد و حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) [vaghfi@pnu.ac.ir](mailto:vaghfi@pnu.ac.ir)

<sup>۳</sup>. کارشناس ارشد، گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

<sup>۴</sup>. استادیار، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت، اقتصاد و حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

## ۱- مقدمه

بخش تعاون با داشتن جنبه اختیاری و با تاکید بر گسترش دانش، تشویق به بحث و انتقاد، اعتمادسازی، برقراری مساوات، نظارت و سرانجام ایجاد حداکثر اطمینان؛ شیوه ای است که می تواند در روند توسعه به برقراری عدالت اجتماعی و کاهش میزان محرومیت به ویژه در طبقات محروم جامعه منجر شود (کوهی، ۱۳۸۸). در دهه های اخیر آنچه که مورد بحث و تحلیل بسیاری از نظریه پردازان توسعه بوده است، توجه به اشتراکات جمعی و روحیه همیاری طلبی انسان ها در تمامی زمینه ها و سوق دادن این حس هماهنگی در جهت رفع مشکلات و نابرابری های اجتماعی-اقتصادی آحاد جامعه همچون رفع بیکاری، اشتغال زایی و بهبود کیفیت زندگی افراد و بالطبع توسعه پایدار می باشد. در این راستا تکیه بر بخش تعاون و گسترش تشکل های مردمی (در قالب فعالیت شرکت های تعاونی خودجوش) در همه زمینه های تولید، خدمات، کشاورزی، تجارت، صنعت و همچنین نظم دهی به عملکرد آنها در قالب تحقق اهداف اقتصاد ملی به عنوان رکنی مهم از اصول دستیابی به توسعه پایدار جوامع مطرح شده است و این امر زمانی محقق می گردد که تمام آحاد جامعه، آگاهانه در تلاشی مستمر و خودجوش به واسطه شکل دهی سازمان های مردمی و تعاونی های تولید و خدمات در کنار توجه مهم نهادها و سازمان های دولتی به رویکردهای اقتصاد اسلامی و بازار آزاد، در مسیر رشد اقتصادی و اجتماعی در راستای دستیابی به توسعه پایدار برای رفع محرومیت ها، نابرابری، بیکاری و عدالت اجتماعی گام بردارند (امانیان بیدختی و صادقی نیا، ۱۳۹۴). در حال حاضر تعاونی های تولیدی در تعداد زیادی از کشورها به عنوان یک ابزار مهم و اساسی برای همکاری توده مردم در بهره مندی و کسب منافع توسعه اقتصادی از مقام و مرتبه بسیار بالایی برخوردار است. با جایگاهی که از طرف قانون اساسی کشور برای تعاون و تعاونی ها تبیین و تعریف شده است، تعاونی ها می توانند منشأ ایجاد تحولات عظیم اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی باشند. طبق اصل ۳۳ و ۳۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، از تعاون تحت عنوان رکن دوم بخش اقتصادی در کنار بخش خصوصی و دولتی یاد شده است. حوزه تعاون با توجه به کارکردهای اقتصادی- اجتماعی در کنار مردمی بودن آن فرصت های شغلی و بستر بسیار مناسبی برای این امر فراهم کرده است. شرکت های تعاونی با تأمین مالی در حد پایین به اشکال کوچک و بزرگ می توانند موجب توسعه سرمایه گذاری شوند و نقدینگی که راکت بوده است را وارد چرخه سرمایه گذاری کنند (پیرایش و پرکاری، ۱۳۹۴). یکی از مشکلات و معضلات و مسائل اصلی و مهم شرکت های تعاونی در کشور ایران، مسئله تأمین مالی و روش جذب سرمایه کافی و لازم برای تداوم فعالیت های تعاونی و ادامه بقاء آنها است. با در نظر گرفتن میزان تغییر و تحولاتی که در ابعاد جهانی و روش های تجارت و مبادلات تعاونی ها به وجود آمده است، شرکت های تعاونی با به وجود آوردن اصلاحات در الگوها و مدل های سازمانی خود و به کارگیری استراتژی های جدید تأمین مالی، زیرساخت های نوینی را برای غلبه بر محدودیت های الگوهای قدیمی و سنتی و جواب دهی به مقتضیات شرایط جدید تجربه می کند. این در حالی است که در کشور ایران راه های قدیمی جذب و تأمین منابع مالی، مشکلات و محدودیت های بسیاری را برای شرکت های تعاونی ایجاد کرده است (ابراهیمی سروعلیا و عظیمی، ۱۳۹۶). هدف از پژوهش حاضر بررسی واقع بینانه و ارائه روش های جدید و کاربردی تأمین مالی و اولویت بندی و رتبه بندی این روش ها با توجه به شرایط مالی و دستورالعمل های بانکی و سایر پتانسیل های موجود در شهرستان برای افزایش فعالیت ها و طرح های کارآفرینانه و ارائه و پیشنهاد راه حل برای مشکلات تأمین سرمایه شرکت های تعاونی شهرستان می باشد.

## ۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

کمبود منابع مالی برای تأمین نیازهای سرمایه ای همواره یکی از مشکلات عظیم تعاونی ها و در زمره مهم ترین موانع برای راه اندازی کسب و کارشان بوده است. همیشه در اجرای طرح های زیربنایی در کشورهای در حال توسعه به روش تأمین

مالی این گونه طرح‌ها توجه شده است. ابراهیمی سروعلیا و همکاران (۱۳۹۶) درخصوص موانع تأمین مالی تعاونی‌ها پژوهش‌هایی را انجام داده و موانعی را برشمرده‌اند که عبارتند از عوامل اقتصادی-نگرشی، محدودیت سرمایه، سرمایه-گذاری ناکافی، استرداد ضعیف وام‌ها، رکود اقتصادی و تضاد علایق بین اعضای تعاونی و سرمایه‌گذارها (تقوا و همکاران، ۱۴۰۰). با توجه به وضعیت خاص کشورهای در حال توسعه و بحران‌های مالی در این کشورها امکان تأمین سرمایه مورد نیاز برای اجرای پروژه‌های بزرگ به راحتی فراهم نمی‌شود، بنابراین انتخاب روش تأمین مالی مناسب در مورد پروژه‌ها مسأله مهمی است. در بسیاری از پروژه‌ها به دلیل مسائلی مانند حجم بالای سرمایه مورد نیاز، حساسیت بالای پروژه از نظر مسائل سیاسی، اقتصادی و امنیتی، عدم تمایل حضور سرمایه‌گذاران خارجی، مسأله تأمین مالی مورد توجه مسئولین حکومتی قرار می‌گیرد. در تعدادی از پروژه‌ها با حمایت و اعتبارات دولتی می‌توان وجوه مورد نیاز را تأمین کرد اما در پروژه‌های مهم و زیرساختی مورد نیاز کشور که امکان تأمین وجوه کامل آن توسط دولت فراهم نیست برای توسعه زیرساخت‌ها نیاز اساسی برای حضور سرمایه‌گذاران خارجی، استفاده از تسهیلات بانکی و موسسات خارجی وجود دارد (ابراهیمی سروعلیا و عظیمی، ۱۳۹۶). در حال حاضر بخش تعاون از موقعیت مناسبی در اقتصاد ایران برخوردار نیست و دارای محدودیت‌های زیادی می‌باشد. عدم حمایت‌های قانون‌گذار، ماهیت و ساختار تعاونی‌ها و عدم فرهنگ‌سازی درست در این زمینه از جمله علل و عوامل عدم تعمیق این بخش از اقتصاد است. اگرچه ساختار شرکت‌های تعاونی با بخش خصوصی کاملاً متفاوت است و الزامات خاص خود را به همراه دارد اما راهکارهای تأمین مالی متناسب با بخش تعاون از طرق مختلف مثل بازارهای پول و سرمایه می‌تواند نقش مفید این بخش را در اقتصاد پررنگ‌تر سازد (اعتصامی، ۱۳۹۸). در حال حاضر شرکت‌های تعاونی برای تسلط بر محدودیت‌ها و مشکلات ساختارهای سنتی، الگوهای جدیدی را برای مقابله با شرایط جدید به وجود آورده آزمون می‌کنند. موسسات و شرکت‌های تعاونی از نظر اصول مشارکت و نظام دادن به کارها و همچنین از دیدگاه نحوه بوجود آمدن و گردآوری سرمایه، با موسسات و شرکت‌های تجاری متفاوت هستند، شرکت‌های تعاونی از راه گردآوری نیروهای انسانی، قدرت بسیار عظیمی را ایجاد می‌کنند که با وجود داشتن مقدار کمی سرمایه، با استفاده از نیروهای گروهی انسانی می‌توانند به موقعیت و شرایط بهتری برای زندگی و کار برسند. با توجه به اینکه در حال حاضر در شهرستان کاشمر تعداد ۱۱۹ تعاونی فعال و در دست اجرا با گرایش‌های توزیعی (مسکن، تأمین نیاز صنوف خدماتی)، خدماتی (خدماتی، حمل و نقل، سهام عدالت) و تولیدی (صنعتی، معدنی، کشاورزی، فرش، تأمین نیاز تولیدکنندگان، عمرانی و چند منظوره) با مجموع ۱۳۳,۰۶۷ عضو فعال و سرمایه‌ای بالغ بر ۱۴۱,۶۶۲,۰۱۱ هزار ریال و اشتغال‌زایی ۲۴۴۴ نفر در خلال طرح‌های کارآفرینانه این تعاونی‌ها انجام شده، اهداف طرح و انجام پژوهش پیش رو مشخص نمودن و بررسی روش‌های تأمین مالی در بخش شرکت‌های تعاونی تولیدی فعال شهرستان کاشمر و همچنین شناسایی و رتبه‌بندی عوامل موثر بر مکانیزم تأمین مالی و بررسی مشکلات موجود در این حوزه و اداره راه‌کارهای تقویت موضوع در شهرستان کاشمر می‌باشد.

مسئله اصلی پژوهش حاضر اینست که با توجه به اهمیت نقش تعاون در بخش اقتصادی آیا شرکت‌های تعاونی قادر هستند با اتخاذ تصمیمات مقتضی به ساختار مالی مناسب دست یابند؟ و آیا می‌توانند از طریق روش‌های مختلف تأمین مالی و جمع-آوری سرمایه‌های مورد نیاز تبدیل به شرکت‌های بزرگ در جهان شوند و همانند سایر شرکت‌ها به قدرت رقابتی در سطح بین‌المللی دست یابند؟

تقوا و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهش خود ضمن بررسی نقاط قوت و ضعف مدل‌های مرسوم تأمین مالی تعاونی‌ها، مدل تأمین مالی مدنظر را با تحلیل داده‌های نمونه آماری با متغیرهای کمی و کیفی بر اساس نظریه داده‌بنیاد مورد بررسی قرار دادند. متغیرهای کمی در جامعه آماری ۳۸۰۰۰ نفری و نمونه‌گیری ۳۸۰ پرسش‌نامه و متغیرهای کیفی بر اساس نظریه داده‌بنیاد با

استفاده از مصاحبه ژرف‌نگر با ۱۵ نفر از خبرگان و متخصصان حوزه تعاون با سابقه بیش از ۳ سال می‌باشد. یافته‌ها نشان داد که عوامل اقتصادی و اجتماعی بیشترین تأثیر را در انباشت سرمایه در تعاونی‌ها دارند و این مدل تأمین مالی با توجه به هزینه کمتر و مزایای اجتماعی آن، راهکاری مناسب جهت تأمین مالی پروژه‌های زیرساختی می‌باشد. رستمی و همکاران (۱۳۹۸) پژوهشی با عنوان شناسایی شیوه‌های تأمین مالی شرکت‌های تعاونی استان ایلام انجام دادند. جامعه آماری بخش کیفی متخصصان مالی و همچنین مدیران شرکت‌های تعاونی استان ایلام می‌باشد. نمونه‌گیری از طریق گلوله برفی ۲۰ نفر و تکنیک دلفی به اجرا در آمده است که با توجه به فرمول کوکران ۲۶۴ نفر به عنوان نمونه با روش طبقه‌ای انتخاب شدند. نتایج نشان داد گرچه گسترش تأمین مالی شرکت‌های تعاونی نیازمند تمهیدات حمایتی ساختاری و سخت‌افزاری مانند حمایت‌های مالی، تجهیزاتی و تصحیح روند قانونی است اما از دیدگاه گروه مورد بررسی در این پژوهش، برای رسیدن به اهداف توسعه در این خصوص، نیاز به تدوین برنامه‌های ساختاریافته برای ارائه آموزش و مشاوره‌های مدیریتی و تخصصی به افراد تعاونی‌ها است. خاوری و اصغریان (۱۳۹۷) ابزارهای سرمایه‌گذاری در شرکت‌های تعاونی کشور را مورد بررسی قرار دادند. آنها با توجه به کمبودها و نارسایی‌های روش‌های تأمین مالی تعاونی‌ها در کشور و همچنین کاهش سهم بخش تعاون از اقتصاد ملی در سال‌های اخیر، الگوی جدیدی طراحی کردند که ترکیبی از همکاری و مشارکت سرمایه‌گذاران طی روش تأمین مالی جمعی اهدای قرض‌الحسنه و در سهام اوراق منفعت پروژه‌های شرکت‌های تعاونی، راهکار مناسبی برای مجهز کردن منابع تعاونی‌ها و گسترش و توسعه روزافزون بخش مردمی اقتصاد کشور است. آنها از طریق آزمون و بررسی کارایی الگوی ارائه شده، به وسیله شبیه‌سازی قرارداد دریافتند مقادیر ارزش فعلی جریانهای نقدی به‌دست آمده از الگوی قرارداد و نرخ بازگشت داخلی سرمایه آن در قیاس با روش‌های تأمین مالی از طریق راه‌های مرسوم تسهیلات بانکی بالاتر است و از این طریق می‌توان به الگوی جایگزین نسبت به روش‌های معمول دست یافت. رستمی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی تحت عنوان طراحی الگوی تأمین مالی شرکت‌های تعاونی استان ایلام، اقدام به طراحی الگو و نمونه و شناسایی مولفه‌ها، علل و عوامل اثرگذار و تجزیه و تحلیل این الگوها در تأمین مالی شرکت‌های تعاونی استان ایلام نمودند. نتایج نشان داد که هفت عامل اصلی و چهل و دو عامل فرعی (از مجموع نود و شش عامل فرعی) در تأمین مالی شرکت‌های تعاونی تأثیرگذار هستند. که هفت عامل اصلی عبارتند از استقراض، سرمایه‌گذاری، سیاست‌های حمایتی، خلق ارزش، مشارکت مردمی، روش‌های تأمین مالی داخلی و روش‌های نوین تأمین مالی می‌باشد. ابراهیمی سرو علیا (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان بررسی مدل‌ها و استراتژی‌های نوین تأمین مالی شرکت‌های تعاونی در اقتصاد ایران به بررسی روش‌های نوین تأمین مالی شرکت‌های تعاونی‌های ایران پرداختند. استراتژی انتخاب شده در این پژوهش با در نظر گرفتن پژوهش کیفی "نظریه داده بنیاد" انتخاب شده است. نتایج پژوهش نشان داد که روش‌های تأمین مالی در تعاونی‌های سنتی، آورده‌های اعضا، دریافت تسهیلات از بخش‌های خصوصی و دولتی و غیره است. ولی تعاونی‌های نوین با روش‌های جدیدتری مثل انتشار اوراق بدهی، روش‌های تأمین مالی جمعی و ترکیبی اقدام به توسعه منابع سرمایه‌ای برای ورود به عرصه‌های مشارکتی می‌کنند. دلیل اصلی این تفاوت عدم درک مشترک مدیران از مفهوم تعاون است. حسینی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهش خود که از نوع میدانی است زمینه‌های به‌کارگیری مدل‌های سازمانی و استراتژی‌های نوین تأمین مالی را در تعاونی‌های ایران را مورد بررسی قرار دادند. برای این منظور پرسشنامه‌ای طراحی شد و نظرات ۳۱ نفر از خبرگان بخش تعاون مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج نشان داد که مدل سازمانی تعاونی سنتی در تأمین مالی تعاونی‌ها در ایران مؤثر نیست و سایر مدل‌های سازمانی تعاونی مانند سرمایه‌گذاری نسبی، عضو- سرمایه‌گذار، نسل جدید، تعاونی با واحدهای مستقل دارای سرمایه در حال افزایش، سهامی- سرمایه‌گذار و تبدیل شدن به شرکت سرمایه‌محور، در تأمین مالی تعاونی‌ها در ایران مؤثر هستند. حسینی و همکاران (۱۳۸۹) پژوهشی با

عنوان وضعیت تأمین مالی تعاونی‌ها و شیوه‌های تقویت آن انجام دادند. این محققین برای بررسی روش‌های تقویت تأمین مالی تعاونی‌ها در ایران، تعاونی‌های فعال در چهار استان قزوین، اصفهان، آذربایجان غربی و مازندران به عنوان جامعه آماری انتخاب نمودند. نتایج نشان داد که تعاونی‌های کشور به شکل سنتی اداره می‌شوند و از نظر تأمین مالی دارای روش‌ها و نهادهای انعطاف‌پذیر نیستند. همچنین روند تأمین مالی تعاونی‌ها در ایران نشان داد که نمی‌توان به سطح ۲۵ درصد از اقتصاد ملی و دیگر اهداف مشخص شده در سند ملی توسعه بخش تعاون دست یافت. مارتینز-ویکتوریا و میت-سانچز-وال<sup>۱</sup> (۲۰۲۱) در پژوهش خود نشان دادند که شرکت‌های تعاونی و IOF ها یک هدف وصول حساب‌های دریافتی دارند که تلاش می‌کنند به سرعت به آن دست یابند. تعاونی‌ها تمایل دارند مانند IOF ها رفتار کنند، اما ضرایب تعدیل کمتری ارائه می‌دهند؛ به نظر می‌رسد که این تفاوت با ویژگی‌های منحصر به فرد تعاونی‌ها توضیح داده می‌شود که اهداف اقتصادی و اجتماعی متفاوتی را تعیین می‌کنند، نه فقط حداکثر سود را به عنوان IOF. یافته‌ها تفاوت‌هایی را بین اهداف مالی و تجاری تعاونی‌ها و IOF ها در نتیجه سیاست‌های مدیریت داخلی آن‌ها نشان می‌دهد. تعاونی‌های بزرگ‌تر با دسترسی به منابع مالی خارجی، جریان‌های نقدی مثبت و نیازهای عملیاتی اعتبار تجاری اعطا می‌کنند. اوندیکی<sup>۲</sup> و همکاران (۲۰۱۷) در پژوهش خود نشان دادند که ۸۸/۹ درصد از شرکت‌های تعاونی عضو نمونه آماری، تأمین مالی خارجی دریافت کرده‌اند در حالی که ۱۱/۱ درصد بقیه هیچ شکلی از تأمین مالی خارجی دریافت نکرده‌اند. یافته‌ها نشان داد که عملکرد مالی تحت تأثیر سیاست‌های تأمین مالی و سرمایه‌گذاری و کیفیت پرتفوی قرار دارد. سانچز پاچون<sup>۳</sup> (۲۰۱۶) عقیده دارد که تأمین مالی وظیفه دائمی شرکت است که بویژه در مواقع بحران اقتصادی تشدید می‌شود و طبیعتاً تعاونی‌ها را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. این محقق سه بحث کفیل‌ها، ضمانت‌های برابر و سهم‌های ویژه را در تعیین الگوی تأمین مالی مهم دانسته است. کیم<sup>۴</sup> (۲۰۱۴) یک تعاونی زیرساخت دولتی-خصوصی را به عنوان ابزاری مؤثر برای تأمین مالی پروژه‌های حمل‌ونقل مشارکت عمومی-خصوصی پیشنهاد داده است. تعاونی زیرساخت دولتی-خصوصی یک بانک زیرساخت مستقل در سطح دولتی است که به تأمین مالی پروژه‌های حمل‌ونقل مشارکت عمومی-خصوصی اختصاص دارد و مانند یک تعاونی بانکی با حداقل بازده تضمین شده برای سرمایه‌گذاران خود اداره می‌شود. از نظر این محقق، توجه به زیرساخت‌های عمومی-خصوصی در تأمین مالی تعاونی‌ها با اهمیت است. ژو<sup>۵</sup> و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهش خود به عنوان یک تکنیک جدید تأمین مالی، تأمین مالی زنجیره تأمین که عمدتاً شامل سه مدل حساب‌های دریافتی، حساب‌های پیش‌پرداخت و سهام می‌باشد، را بیان کردند که می‌تواند برای حل مشکلات تأمین مالی تعاونی‌های تخصصی کشاورزان مورد استفاده قرار گیرد. با این حال، فاقد تمرین و ترویج است و در عمل نیز مشکلاتی به همراه دارد. بنابراین، باید دانش مالی زنجیره تأمین افزایش داده شود، تعاونی‌های تخصصی کشاورزان برای توسعه مستمر و سالم تشویق شود، لجستیک روستایی به شدت توسعه داده شود، سیستم مالی زنجیره تأمین تعاونی چندجانبه ایجاد شده و محیط زیست بوم مالی روستایی برای ارتقای تأمین مالی زنجیره تأمین برای خدمت‌رسانی کامل شود. تأمین مالی از جمله مباحثی است که در شروع به کار هر سرمایه‌گذاری جدید عنوان می‌شود. موضوع تأمین مالی و روش‌های مختلف آن مخصوصاً در کشورهای در حال توسعه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. کشورهای در حال توسعه برای پیشرفت در زمینه‌های مختلف اقتصادی احتیاج به منابع مالی فراوان دارند. طی سال‌های گذشته شرکت‌های تعاونی از سازمان معطوف به مذهب به یک سازمان تجاری و اقتصادی بدل شده است که به جای تأمین مطالبات

1. Martínez-Victoria & Maté-Sánchez-Val

2. Ondieki

3. Sanchez Pachon

4. Kim

5. Zhou

معنوی و روحی به مرتفع کردن مشکلات مالی و اقتصادی می‌پردازد. نقش و اهمیت اقتصادی بعضی از شرکت‌های تعاونی مثل شرکت تعاونی ژن نو ژاپن در بخش کشاورزی به حدی است که در سال ۲۰۰۴ توانسته معادل درآمد نفت یک سال ایران را کسب کند؛ بنابراین روش‌های تأمین مالی در این شرکت‌ها از اهمیت فراوانی برخوردار است (عباسی و همکاران، ۱۳۸۷). پس در نتیجه روش‌های تأمین مالی مطلوب می‌توانند بر عملکرد شرکت‌ها، کارایی، سودآوری و اشتغال‌زایی آنها تأثیر به‌سزایی داشته باشند. در همین راستا در این پژوهش دو سوال اساسی مطرح شده است که این سوالات شامل روش‌های مختلف تأمین مالی و بررسی علل و عوامل تأثیرگذار بر تأمین مالی و تأثیر این روش‌ها بر عملکرد شرکت‌های تعاونی فعال در سطح شهرستان کاشمر می‌باشد. در ادامه مشکلات و محدودیت‌هایی که این شرکت‌ها با آن‌ها مواجهند و همچنین پیشنهادهای در جهت مرتفع شدن این مشکلات بیان شده است.

## روش پژوهش

این پژوهش به روش پیمایشی (تحقیقات میدانی) به‌وسیله مصاحبه و توزیع پرسشنامه به کمک مدیران شرکت‌های تعاونی، کارشناسان و خبرگان حوزه تعاون اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی شهرستان کاشمر انجام شده است.

## جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری پژوهش حاضر، ۱۴۸ تعاونی تولیدی شهرستان کاشمر (شامل تعاونی‌های صنعتی، کشاورزی، خدمات، مسکن، عمران و انبوه‌سازی، تأمین نیاز تولیدکنندگان، توسعه عمران شهر و روستا، حمل و نقل، سهام عدالت، فرش و مصرف) می‌باشد که بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای و با استفاده از روش کوکران برای تعیین حجم نمونه تعداد ۸۵ شرکت جهت انجام پژوهش انتخاب شده است. در جدول ۱ جامعه آماری پژوهش ارائه شده است.

جدول (۱). جامعه آماری پژوهش شامل تعاونی‌های تولیدی شهرستان کاشمر

ردیف	عنوان تعاونی	تعداد تعاونی در شهرستان کاشمر
۱	تأمین نیاز تولیدکنندگان	۳
۲	چندمنظوره	۶
۳	حمل و نقل	۵
۴	خدمات	۴۱
۵	سهام عدالت	۱
۶	صنعتی	۴۲
۷	عمرانی	۴
۸	فرش دستباف	۶
۹	مسکن	۱۰
۱۰	کشاورزی	۳۰
۱۱	جمع	۱۴۸

برای تعیین حجم نمونه در جامعه آماری از فرمول کوکران (در جامعه محدود) استفاده شده است. بنابراین برای تعیین حجم نمونه جامعه بر اساس رابطه (۱) خواهیم داشت:

رابطه (۱)

$$n = \frac{Nz^2s^2}{Nd^2 + z^2s^2}$$

$$n = \frac{148 * (1.96)^2(0.5 * 0.5)}{148 * (0.07)^2 + (1.96)^2(0.5 * 0.5)} = 85$$

که در این رابطه:

n: حجم نمونه آماری

N: جمعیت کل جامعه آماری

Z: ضریب اطمینان است که در مطالعات اجتماعی ضریب اطمینان ۹۵ درصد و ۹۹ درصد در نظر گرفته می شود. اما معمولاً در اکثر نظرسنجی ها ۹۵ درصد در نظر گرفته می شود؛ لذا در پژوهش حاضر نیز ضریب اطمینان ۹۵ درصد در نظر گرفته شده که در جدول نرمال معادل ۱/۹۶ می باشد.

S: واریانس در مورد صفت مورد سنجش

d: تفاضل نسبت واقعی صفت در جامعه با میزان تخمین محقق برای وجود آن صفت در جامعه است.

بر اساس فرمول فوق برای تعاونی های تولیدی شهرستان کاشمر، حجم نمونه، تعداد ۸۵ شرکت تعاونی محاسبه شده است. در ادامه برای توزیع پرسشنامه در این جامعه از روش تصادفی طبقه ای بهره گرفته شده است.

### سوالات پژوهش

با توجه به چارچوب و پیشینه پژوهش، سوالات اساسی تحقیق به شرح زیر است:

(۱) عوامل موثر بر انتخاب روش های تأمین مالی شرکت های تولیدی - توزیعی بخش تعاون چیست؟

(۲) میزان تأثیر روش های تأمین مالی شرکت های تولیدی - توزیعی بخش تعاون بر عملکرد شرکت ها چگونه است؟

### روایی پرسشنامه پژوهش

برای آزمون روایی در پژوهش حاضر، پرسشنامه بعد از چندین مرتبه ارائه و اعمال نظرات علمی و فنی کارشناسان بخش تعاون شهرستان، خبرگان و اساتید، اصلاح شده و در نهایت روایی پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت.

### پایایی پرسشنامه پژوهش

یکی از رویه های متعدد تعیین پایایی (قابلیت اعتماد)، سنجش سازگاری درونی آن است که معمولاً با ضرایب آلفای کرونباخ اندازه گیری می شود. در پژوهش حاضر، ضریب آلفای کرونباخ قابلیت اعتماد (پایایی) برای همه عوامل بیشتر از ۰/۷ می باشد و بنابراین پایایی پرسشنامه پژوهش مطلوب ارزیابی می شود. در جدول ۲ نتیجه پایایی پرسشنامه پژوهش حاضر ارائه شده است.

جدول (۲). نتیجه پایایی پرسشنامه پژوهش

شاخص پایایی (قابلیت اعتماد)	حداقل قابل قبول	نتیجه پایایی	ارزیابی نتیجه
ضریب آلفای کرونباخ	۰/۵۵	بیشتر از ۰/۷	مطلوب

### روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

این پژوهش از نوع کمی است که از روش علمی ساخت و اثبات تجربی استفاده شده است. داده‌ها پس از جمع‌آوری با استفاده از نرم افزار اکسل آماده شده و برای استخراج نتیجه‌ها و تجزیه و تحلیل نهایی بخش آمار استنباطی از روش‌های تحلیل عاملی اکتشافی و معادلات ساختاری به کمک نرم افزارهای Spss 24 و smartpls.3 استفاده شده است. در این پژوهش برای جمع‌آوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای، سامانه‌های وزارت تعاون و پرسشنامه‌های استاندارد مرتبط با موضوع و نیز مصاحبه با کارشناسان بخش تعاون و مدیران شرکت‌های تعاونی و همچنین از اطلاعات و آمار موجود در اداره نظارت بر تعاونی‌های اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی شهرستان کاشمر و حوزه معاونت اشتغال و کارآفرینی اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی شهرستان کاشمر و نیز استفاده از صورت‌های مالی مصوب مربوط به سال ۱۴۰۰ شرکت‌های تعاونی بهره گرفته شده است.

### یافته‌های پژوهش

#### آمارهای توصیفی

در جدول ۳ فراوانی و درصد پاسخ دهندگان از نظر موضوع فعالیت شرکت‌های تعاونی مورد بررسی ارائه شده است.

جدول (۳). فراوانی و درصد پاسخ دهندگان از نظر موضوع فعالیت شرکت تعاونی

موضوع فعالیت	فراوانی	درصد فراوانی
تهیه و توزیع	۲	۲/۴
حمل و نقل	۴	۴/۷
خدماتی	۲۴	۲۸/۲
صنعتی	۲۴	۲۸/۲
عمران و انبوه سازی	۴	۴/۷
فرش	۴	۴/۷
کشاورزی	۱۵	۱۷/۶
مسکن	۶	۷/۱
مصرف	۲	۲/۴
مجموع	۸۵	۱۰۰

همانطور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود موضوع فعالیت ۲/۴ درصد تهیه و توزیع، ۴/۷ درصد حمل و نقل، ۲۸/۲ درصد خدماتی، ۲۸/۲ درصد صنعتی، ۴/۷ درصد عمران و انبوه سازی، ۴/۷ درصد فرش، ۱۷/۶ درصد کشاورزی، ۷/۱ درصد مسکن و ۲/۴ درصد مصرف می‌باشد. در جدول ۴ منابع تأمین مالی (استقراض) شرکت‌های تعاونی مورد بررسی ارائه شده است.

جدول (۴). فراوانی و درصد پاسخ دهندگان از نظر منابع تأمین مالی (استقراض) شرکت

منابع تأمین مالی (استقراض) شرکت	۰ تا ۲۰ درصد	۲۰ تا ۴۰ درصد	۴۰ تا ۶۰ درصد	۶۰ تا ۸۰ درصد
سیاست‌های حمایتی دولت چند درصد از کل منابع	۵۲	۳۳	۰	۰
قرض شده شرکت می‌باشد؟	۶۱/۲٪	۳۸/۸٪	۰	۰



۰	۰	۱۵	۷۰	مشارکت‌های مردمی چند درصد از کل منابع قرض شده شرکت می‌باشد؟
۰	۰	۱۷/۶٪	۸۲/۴٪	
۳	۴۶	۲۰	۱۶	شرایط اقتصادی اعضا چند درصد از کل منابع قرض شده شرکت می‌باشد؟
۳/۵٪	۵۴/۱٪	۲۳/۵٪	۱۸/۸٪	
۰	۹	۴۴	۳۲	همکاری بانک‌ها چند درصد از کل منابع قرض شده شرکت می‌باشد؟
۰	۱۰/۶٪	۵۱/۸٪	۳۷/۶٪	

همانطور که مشاهده می‌شود بیشتر پاسخ دهندگان بیان کرده‌اند که سیاست‌های حمایتی دولت ۰ تا ۲۰ درصد، مشارکت‌های مردمی ۰ تا ۲۰ درصد، شرایط اقتصادی اعضا ۴۰ تا ۶۰ درصد و همکاری بانک‌ها ۲۰ تا ۴۰ درصد از کل منابع قرض شده شرکت می‌باشد.

### آمار استنباطی

#### سوال اول پژوهش: عوامل موثر بر انتخاب روش‌های تأمین مالی شرکت‌های تولیدی - توزیعی بخش تعاون چیست؟

برای بررسی این پژوهش از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شده است. در انجام تحلیل عاملی باید از این مسئله اطمینان حاصل شود که می‌توان داده‌های موجود را برای تحلیل مورد استفاده قرار داد. به عبارت دیگر آیا تعداد داده‌های مورد نظر برای تحلیل مناسب هستند یا خیر؟ بدین منظور از شاخص KMO و آزمون بارتلت استفاده گردید. براساس یک قانون کلی، ارزش KMO برای انجام تحلیل عاملی بر روی داده‌ها می‌بایست بالاتر از ۰/۶ باشد<sup>۱</sup> و ارزش‌های بیشتر، ضریب اطمینان استفاده از تحلیل عاملی را افزایش می‌دهد. آزمون کرویت بارتلت باید معنی‌دار باشد یعنی سطح معنی‌داری آزمون (Sig) کمتر از ۰/۰۵ باشد (کایزر ۱۹۷۷). جدول ۵ نتایج هر دو آزمون را نشان می‌دهد.

جدول (۵). نتایج آزمون KMO و کرویت بارتلت

شاخص کفایت کایزر، مایر و الکین (KMO)	مقدار کای دو آزمون بارتلت	سطح معنی‌داری (Sig)
۰/۸۵۳	۱۴۰۱/۴۰۴	۰/۰۰۰

با توجه به نتایج به دست آمده در جدول ۵، مقدار کایزر-مایر-الکین (KMO) برابر با ۰/۸۵۳ است که از ۰/۶ بیشتر می‌باشد بنابراین حجم نمونه انتخاب شده در این پژوهش برای تحلیلی عاملی اکتشافی مناسب است. همچنین مقدار سطح معنی‌داری آزمون بارتلت از ۰/۰۵ کمتر است که نشان می‌دهد تحلیل عاملی برای شناسایی ساختار مدل عاملی مناسب است. با توجه به اینکه نتایج آزمون‌های KMO و بارتلت، داده‌های به دست آمده از پرسشنامه پژوهش را برای تحلیل عاملی، کافی و مناسب تشخیص می‌دهند پس می‌توان تحلیل اکتشافی را بر روی سوالات پرسشنامه پیاده نمود. با استفاده از تحلیل مولفه‌های اصلی (PCA) و روش ارزش ویژه<sup>۲</sup> به استخراج و شناسایی تعداد عامل‌ها پرداخته می‌شود. با استفاده از این قاعده تنها عامل‌هایی

<sup>۱</sup> . Julie Pallant

<sup>۲</sup> . Eigen Value

با ارزش ویژه ۱ یا بیشتر برای بررسی در نظر گرفته می‌شود. ارزش ویژه یک عامل، مقدار واریانس کلی تبیین شده توسط آن عامل را نشان می‌دهد. سرانجام برای تعیین مناسب‌ترین عامل‌ها از چرخش واریماکس استفاده می‌شود. نتایج آزمون در جدول زیر نمایان است. جهت اینکه نشان دهیم هر سوال پرسشنامه در کدام عامل جای گرفته است، بیشترین بار عاملی به صورت بولد در جدول ۶ مشخص شده است.

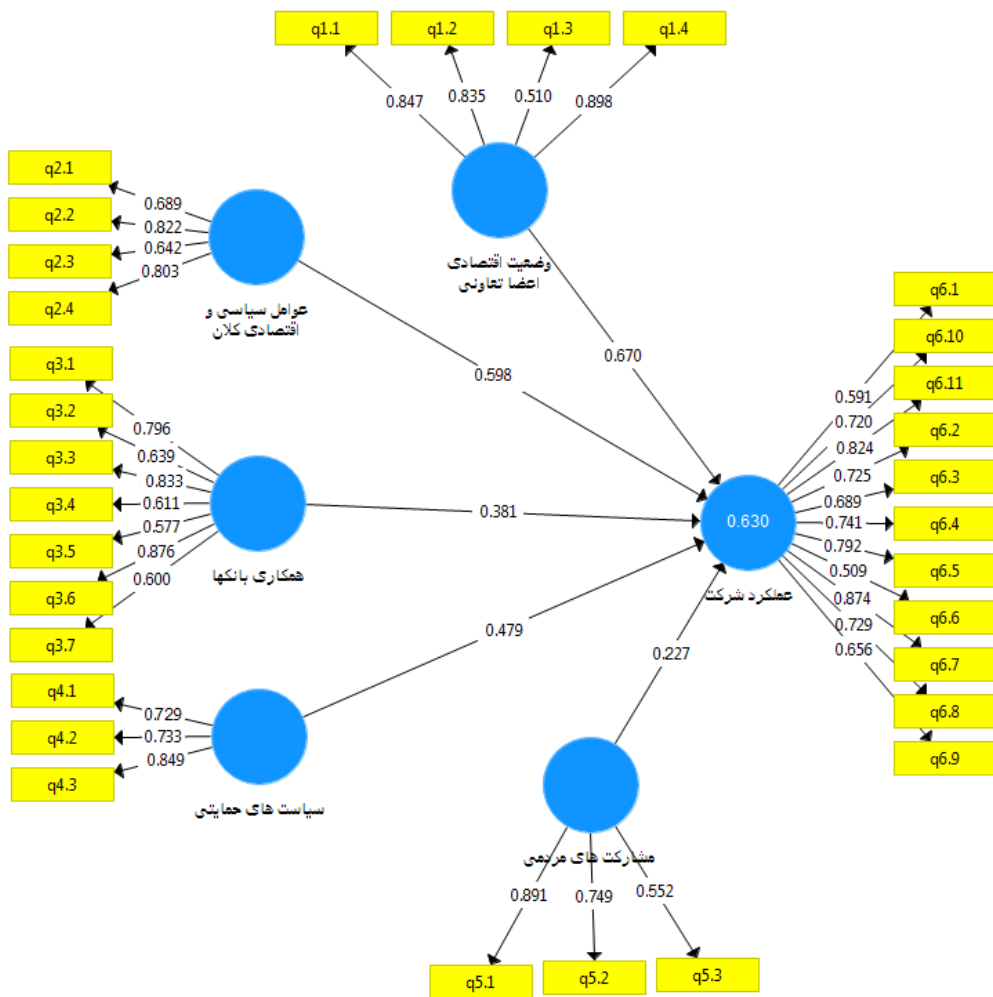
جدول (۶). ماتریس عوامل چرخش یافته با روش تحلیل مولفه اصلی و چرخش واریماکس

شماره سوال	وضعیت اقتصادی	عوامل سیاسی و اقتصادی کلان	همکاری بانک‌ها	سیاست‌های حمایتی	مشارکت‌های مردمی
q1	۰/۸۱۰	۰/۰۷۳	۰/۰۲۰	۰/۰۰۲	۰/۱۳۶
q2	۰/۸۹۸	۰/۰۱۳	۰/۰۹۱	۰/۱۴۱	۰/۰۵۴
q3	۰/۶۲۵	۰/۲۸۷	۰/۱۸۳	۰/۲۹۹	۰/۲۸۶
q4	۰/۷۸۹	۰/۲۵۶	۰/۳۳۰	۰/۲۷۶	۰/۴۵۴
q5	۰/۰۲۷	۰/۶۹۳	۰/۴۰۸	۰/۱۹۳	۰/۰۷۴
q6	۰/۱۸۷	۰/۷۹۱	۰/۱۳۰	۰/۱۲۲	۰/۱۰۰
q7	۰/۰۶۲	۰/۷۹۸	۰/۱۹۴	۰/۲۵۹	۰/۰۷۷
q8	۰/۴۷۷	۰/۷۸۲	۰/۱۰۷	۰/۰۴۹	۰/۰۰۱
q9	۰/۲۵۸	۰/۰۲۳	۰/۵۹۵	۰/۳۸۷	۰/۱۵۳
q10	۰/۴۹۸	۰/۳۵۰	۰/۶۸۵	۰/۱۲۹	۰/۰۲۸
q11	۰/۳۷۹	۰/۱۲۳	۰/۶۸۳	۰/۵۸۵	۰/۱۷۵
q12	۰/۲۲۴	۰/۱۹۶	۰/۷۸۴	۰/۲۸۷	۰/۱۸۷
q13	۰/۰۰۸	۰/۲۱۰	۰/۷۷۴	۰/۱۲۹	۰/۳۷۵
q14	۰/۲۷۱	۰/۱۱۰	۰/۵۱۱	۰/۱۹۸	۰/۴۰۷
q15	۰/۵۰۸	۰/۱۵۵	۰/۶۱۰	۰/۰۱۹	۰/۵۳۹
q16	۰/۱۳۶	۰/۰۸۱	۰/۱۱۷	۰/۷۲۲	۰/۲۰۹
q17	۰/۰۱۴	۰/۴۲۶	۰/۰۳۱	۰/۷۳۴	۰/۰۴۶
q18	۰/۱۹۷	۰/۰۲۱	۰/۰۶۹	۰/۵۰۱	۰/۰۳۶
q19	۰/۰۹۹	۰/۳۱۲	۰/۴۹۰	۰/۱۸۸	۰/۶۷۰
q20	۰/۱۱۱	۰/۱۰۴	۰/۰۵۰	۰/۰۶۷	۰/۵۳۳
q21	۰/۱۵۵	۰/۲۷۱	۰/۰۰۹	۰/۶۶۰	۰/۷۶۹
ارزش ویژه	۳/۸۶۲	۲/۴۱۴	۱/۸۳۸	۱/۳۷۸	۱/۲۴۸
درصد واریانس تبیین شده	۱۸/۳۸۹	۱۴/۰۵۲	۱۱/۴۹۴	۱۰/۷۱۸	۸/۷۵۱
درصد تجمعی واریانس تبیین شده	۱۸/۳۸۹	۳۲/۴۴۱	۴۳/۹۳۵	۵۴/۶۵۳	۶۳/۴۰۳
آلفای کرونباخ	۰/۸۴۳	۰/۷۷۳	۰/۷۱۹	۰/۷۴۷	۰/۷۲۹

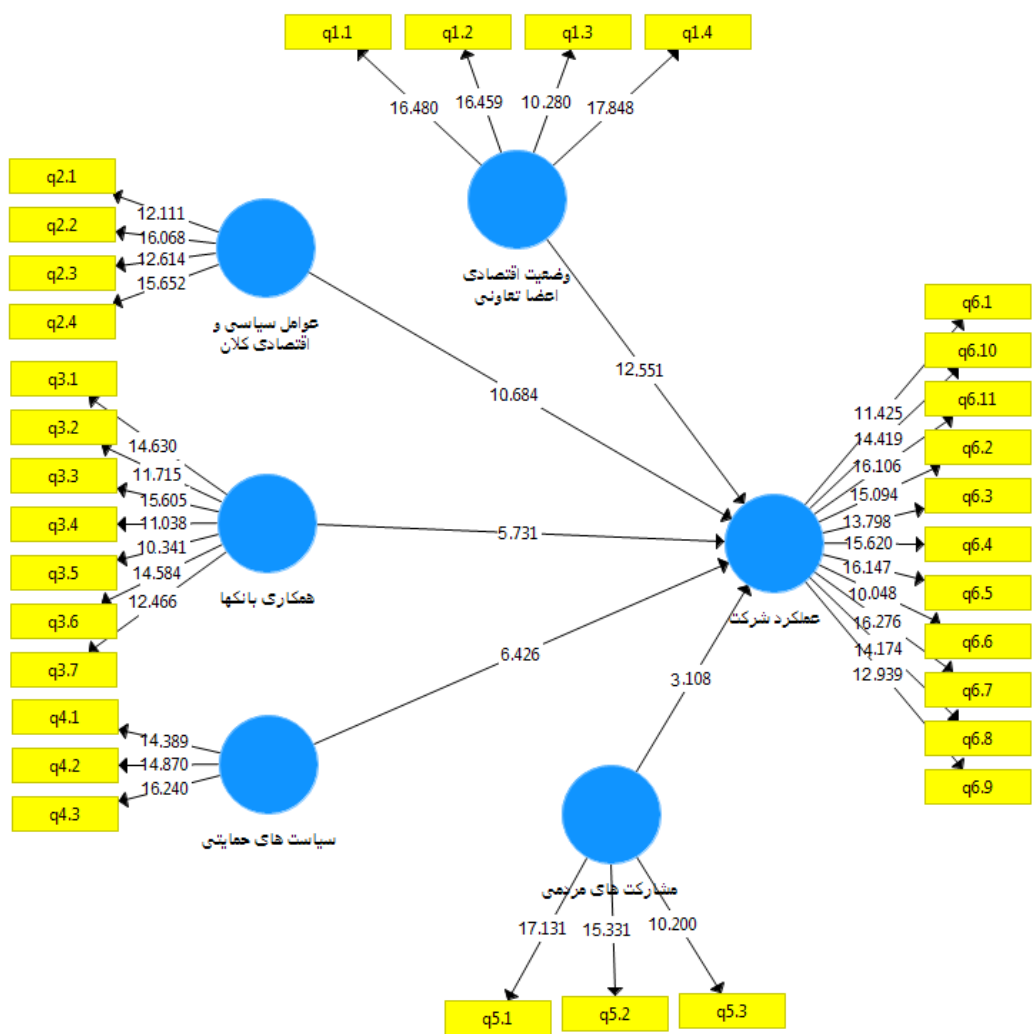
با توجه به نتایج به دست آمده در جدول ۶، پنج عامل با مقدار ویژه بالاتر از یک استخراج شده است. که تمام سوالات مربوط به عوامل موثر بر تأمین مالی در این پنج عامل جای گرفته است. این ۵ عامل شامل ۲۱ گویه می باشد عامل اول به تنهایی ۱۸/۳۸۹ درصد، عامل دوم ۱۴/۰۵۲ درصد، عامل سوم ۱۱/۴۹۴ درصد، عامل چهارم ۱۰/۷۱۸ درصد و عامل پنجم ۸/۷۵۱ درصد از واریانس متغیرها را تبیین کرده اند. علاوه بر این، آلفای کرونباخ همه عوامل بیشتر از ۰/۷ است و آلفای کرونباخ نمره کل ۰/۸۱۱ است بنابراین می توان گفت پرسشنامه عوامل موثر بر تأمین مالی از پایایی خوبی برخوردار است.

**سوال دوم پژوهش: میزان تأثیر روش های تأمین مالی شرکت های تولیدی - توزیعی بخش تعاون بر عملکرد شرکت ها چگونه است؟**

برای پاسخ به سوال دوم پژوهش، از روش معادلات ساختاری استفاده می شود که نتایج آن در ادامه ارائه شده است.



نمودار ۱. مدل تأثیر روش های تأمین مالی شرکت های تولیدی - توزیعی بخش تعاون بر عملکرد آن ها در حالت تخمین ضرایب استاندارد



نمودار ۲. مدل تأثیر روش های تأمین مالی شرکت های تولیدی - توزیعی بخش تعاون بر عملکرد آنها در حالت معناداری ضرایب

نتایج تحلیل عاملی تأییدی مدل تأثیر روش های تأمین مالی شرکت های تولیدی - توزیعی بخش تعاون بر عملکرد آنها در جدول ۷ خلاصه شده است.

جدول (۷). نتایج تحلیل عاملی تأییدی مدل تأثیر روش های تأمین مالی شرکت های تولیدی - توزیعی بخش تعاون بر عملکرد آنها

متغیرها	شماره سوال	بار عاملی	آماره T	خطای استاندارد (SE)
وضعیت اقتصادی اعضای تعاونی	q1.1	۰/۸۴۷	۱۶/۴۸۰	۰/۰۵۱
	q1.2	۰/۸۳۵	۱۶/۴۵۹	۰/۰۵۱
	q1.3	۰/۵۱۰	۱۰/۲۸۰	۰/۰۵۰
	q1.4	۰/۸۹۸	۱۷/۸۴۸	۰/۰۵۰
عوامل سیاسی و اقتصادی کلان	q2.1	۰/۶۸۹	۱۲/۱۱۱	۰/۰۵۷
	q2.2	۰/۸۲۲	۱۶/۰۶۸	۰/۰۵۱

متغیرها	شماره سوال	بار عاملی	آماره T	خطای استاندارد (SE)
	q2.3	۰/۶۴۲	۱۲/۶۱۴	۰/۰۵۱
	q2.4	۰/۸۰۳	۱۵/۶۵۲	۰/۰۵۱
همکاری بانکها	q3.1	۰/۷۹۶	۱۴/۶۳۰	۰/۰۵۴
	q3.2	۰/۶۳۹	۱۱/۷۱۵	۰/۰۵۵
	q3.3	۰/۸۳۳	۱۵/۶۰۵	۰/۰۵۳
	q3.4	۰/۶۱۱	۱۱/۰۳۸	۰/۰۵۵
	q3.5	۰/۵۷۷	۱۰/۳۴۱	۰/۰۵۶
	q3.6	۰/۷۷۶	۱۴/۵۸۴	۰/۰۵۳
	q3.7	۰/۶۰۰	۱۲/۴۶۶	۰/۰۴۸
سیاست‌های حمایتی	q4.1	۰/۷۲۹	۱۴/۳۸۹	۰/۰۵۱
	q4.2	۰/۷۳۳	۱۴/۸۷۰	۰/۰۴۹
	q4.3	۰/۸۴۹	۱۶/۲۴۰	۰/۰۵۲
مشارکت‌های مردمی	q5.1	۰/۸۹۱	۱۷/۱۳۱	۰/۰۵۲
	q5.2	۰/۷۴۹	۱۵/۳۳۱	۰/۰۴۹
	q5.3	۰/۵۵۲	۱۰/۲۰۰	۰/۰۵۴
عملکرد شرکت	q6.1	۰/۵۹۱	۱۱/۴۲۵	۰/۰۵۲
	q6.2	۰/۷۲۵	۱۵/۰۹۴	۰/۰۴۸
	q6.3	۰/۶۸۹	۱۳/۷۹۸	۰/۰۵۰
	q6.4	۰/۷۴۱	۱۵/۶۲۰	۰/۰۴۷
	q6.5	۰/۷۹۲	۱۶/۱۴۷	۰/۰۴۹
	q6.6	۰/۵۰۹	۱۰/۰۴۸	۰/۰۵۱
	q6.7	۰/۸۷۴	۱۶/۲۷۶	۰/۰۵۴
	q6.8	۰/۷۲۹	۱۴/۱۷۴	۰/۰۵۱
	q6.9	۰/۶۵۶	۱۲/۹۳۹	۰/۰۵۱
	q6.10	۰/۷۲۰	۱۴/۴۱۹	۰/۰۵۰
	q6.11	۰/۸۲۴	۱۶/۱۰۶	۰/۰۵۱

بر اساس نتایج به دست آمده، تمامی مقادیر بارهای عاملی مرتبه اول از ۰/۴ بیشتر شده‌اند و همچنین مقادیر محاسبه شده  $t$  برای هر یک از بارهای عاملی بالای ۱/۹۶ است. در واقع نتایج فوق نشان می‌دهد آنچه محقق توسط سوالات پرسشنامه قصد سنجش آنها را داشته است توسط این ابزار محقق شده است. برای تأیید روایی مدل از شاخص روایی همگرا استفاده می‌شود. در ادامه نتایج حاصل از بررسی روایی همگرا در جدول ۸ ارائه شده است.

جدول (۸). نتایج روایی همگرا مدل تأثیر روش‌های تأمین مالی شرکت‌های تولیدی - توزیعی بخش تعاون بر

#### عملکرد آنها

متغیرها	روایی همگرا (AVE)
وضعیت اقتصادی اعضای تعاونی	۰/۶۲۰

۰/۵۵۲	عوامل سیاسی و اقتصادی کلان
۰/۵۱۰	همکاری بانکها
۰/۵۹۷	سیاست‌های حمایتی
۰/۵۵۳	مشارکت‌های مردمی
۰/۵۱۹	عملکرد شرکت

نتایج روایی واگرا در جدول ۹ ارائه شده که نشان دهنده برقراری این روایی می‌باشد.

**جدول (۹). بررسی روایی واگرایی مدل تأثیر روش‌های تأمین مالی شرکت‌های تولیدی - توزیعی بخش تعاون بر عملکرد آنها**

متغیرها	وضعیت اقتصادی اعضای تعاونی	عوامل سیاسی و اقتصادی کلان	همکاری بانکها	سیاست‌های حمایتی	مشارکت‌های مردمی	عملکرد شرکت
وضعیت اقتصادی اعضای تعاونی	۰/۷۸۷					
عوامل سیاسی و اقتصادی کلان	۰/۳۶۹	۰/۷۴۳				
همکاری بانکها	۰/۵۶۶	۰/۴۷۴	۰/۷۱۴			
سیاست‌های حمایتی	۰/۲۹۷	۰/۱۳۹	۰/۴۸۹	۰/۷۷۳		
مشارکت‌های مردمی	۰/۱۸۹	۰/۲۷۱	۰/۲۳۴	۰/۳۴۲	۰/۷۴۴	
عملکرد شرکت	۰/۴۴۳	۰/۵۳۲	۰/۵۳۹	۰/۴۱۹	۰/۳۷۲	۰/۷۲۰

همانطور که در جداول ۸ و ۹ مشاهده می‌شود می‌توان نتیجه گرفت که روایی همگرا و واگرایی مدل مطلوب می‌باشد.

**جدول (۱۰). ضریب تعیین و معیار Q<sup>2</sup> مدل تأثیر روش‌های تأمین مالی شرکت‌های تولیدی - توزیعی بخش تعاون بر عملکرد آنها**

متغیر	ضریب تعیین	معیار Q <sup>2</sup>
عملکرد شرکت	۰/۶۳۰	۰/۳۵۹

جدول ۱۰ نشان دهنده مناسب بودن این شاخص‌ها می‌باشد. به منظور سنجش مدل و برازندگی آن به بررسی شاخص برازندگی مدل پرداخته می‌شود.

مقدار نیکویی برازش از رابطه (۲) محاسبه می‌شود.

$$GOF = \sqrt{AVE * R^2}$$

$$GOF = \sqrt{0.558 * 0.630} = 0.593$$

رابطه (۲)

با توجه به مقادیر ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی، حاصل شدن مقدار ۰/۵۹۳ نشان از برازش قوی مدل می‌باشد. به منظور سهولت در تفسیر نتایج حاصل از مدل تأثیر روش‌های تأمین مالی شرکت‌های تولیدی - توزیعی بخش تعاون بر عملکرد آنها، پارامترهای برآورد شده در دو نمودار ۱ و ۲ و در جدول ۱۱ خلاصه شده است.

**جدول (۱۱). نتایج حاصل از مدل تأثیر روش‌های تأمین مالی شرکت‌های تولیدی - توزیعی بخش تعاون بر عملکرد آنها**

مسیر	ضریب مسیر	آماره  T	خطای استاندارد	سطح معنی داری	نتیجه

تأثیر وضعیت اقتصادی اعضای تعاونی بر عملکرد شرکت	۰/۶۷۰	۱۲/۵۵۱	۰/۱۷۴	۰/۰۰۰	پذیرش
تأثیر عوامل سیاسی و اقتصادی کلان بر عملکرد شرکت	۰/۵۹۸	۱۰/۶۸۴	۰/۲۸۴	۰/۰۰۰	پذیرش
تأثیر همکاری بانک‌ها بر عملکرد شرکت	۰/۳۸۱	۵/۷۳۱	۰/۱۱۴	۰/۰۰۰	پذیرش
تأثیر سیاست‌های حمایتی بر عملکرد شرکت	۰/۴۸۰	۶/۴۲۶	۰/۲۶۷	۰/۰۰۰	پذیرش
تأثیر مشارکت‌های مردمی بر عملکرد شرکت	۰/۲۲۷	۳/۱۰۸	۰/۲۵۱	۰/۰۰۰	پذیرش

با توجه به نتایج ارائه شده در جدول ۱۱، می‌توان عنوان کرد که وضعیت اقتصادی اعضای تعاونی بر عملکرد شرکت با ضریب مسیر ۰/۶۷۰ و سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ تأثیر مثبت و معناداری دارد. همچنین تأثیر عوامل سیاسی و اقتصادی کلان بر عملکرد شرکت با ضریب مسیر ۰/۵۹۸ و سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ مثبت و معنادار می‌باشد. تأثیر همکاری بانک‌ها بر عملکرد شرکت با ضریب مسیر ۰/۳۸۱ و سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ مثبت و معنادار می‌باشد. تأثیر سیاست‌های حمایتی بر عملکرد شرکت با ضریب مسیر ۰/۴۸۰ و مقدار آماره  $t$  ۶/۴۲۶ و سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ مثبت و معنادار می‌باشد. تأثیر مشارکت‌های مردمی بر عملکرد شرکت با ضریب مسیر ۰/۲۲۷ و مقدار آماره  $t$  ۳/۱۰۸ و سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ مثبت و معنادار می‌باشد. در نتیجه متغیر وضعیت اقتصادی اعضای تعاونی بیشترین تأثیر و متغیر مشارکت‌های مردمی کمترین تأثیر را بر عملکرد شرکت دارند.

## ۶- نتیجه‌گیری

در هر کسب و کاری سرمایه یکی از مهمترین عوامل تولید است و کارآفرینان و تولیدکنندگان برای تولید محصول یا ارائه خدمات خود نیازمند تأمین سرمایه لازم یا تأمین مالی می‌باشند. در همین راستا به دست آوردن سرمایه و تأمین مالی برای راه‌اندازی کسب و کار و توسعه آن همواره مشکلی جدی برای کارآفرینان و صاحبان بنگاه‌های تولیدی بوده است. از این رو توانایی بنگاه در مشخص ساختن منابع مالی بالقوه برای تأمین سرمایه به منظور سرمایه‌گذاری و نیز تهیه برنامه‌های مالی مناسب از عوامل اصلی رشد و پیشرفت یک کسب و کار به شمار می‌آیند. بنگاه‌ها برای تأمین منابع مالی مورد نیاز می‌توانند به طرق مختلف اقدام کنند. منابع مالی یک نگاه از طریق صاحبان و سهامداران آن و یا از طریق منابع خارجی (منابعی غیر از سرمایه سهامداران) تأمین می‌شود (اسکاربورو و زیمر<sup>۱</sup>، ۱۹۹۶). بنابراین هدف از پژوهش حاضر شناسایی عوامل موثر بر انتخاب روش‌های تأمین مالی در بخش شرکت‌های تعاونی تولیدی - توزیعی فعال در شهرستان کاشمر می‌باشد. در سوال اول پژوهش بررسی شد که چه عواملی بر روش‌های تأمین مالی شرکت‌های تولیدی - توزیعی بخش تعاون موثر می‌باشند؟ جهت بررسی سوال اول پژوهش، بر اساس نتایج به دست آمده از تحلیل عاملی اکتشافی این نتیجه به دست آمد که وضعیت اقتصادی، عوامل سیاسی و اقتصادی کلان، همکاری بانک‌ها، سیاست‌های حمایتی و مشارکت‌های مردمی عوامل موثر بر تأمین مالی شرکت‌های تولیدی - توزیعی بخش تعاون می‌باشند. در سوال دوم پژوهش بررسی شد که روش‌های تأمین مالی شرکت‌های تولیدی - توزیعی بخش تعاون چگونه بر عملکرد آن‌ها تأثیر می‌گذارد؟ جهت بررسی سوال دوم پژوهش از روش معادلات ساختاری استفاده شده است. نتایج به دست آمده نشان از آن دارد که ۶۳ درصد از تغییرات متغیر عملکرد شرکت توسط متغیرهای وضعیت اقتصادی، عوامل سیاسی و اقتصادی کلان، همکاری بانک‌ها، سیاست‌های حمایتی و

<sup>1</sup> . Scarborough & Zimmerer

مشارکت‌های مردمی پیش‌بینی می‌شود. بر اساس نتایج معادلات ساختاری این نتیجه به‌دست آمد که روش‌های تأمین مالی شرکت‌های تولیدی - توزیعی بخش تعاون بر عملکرد آن‌ها تأثیر مثبت و معناداری دارند. به‌طوریکه وضعیت اقتصادی اعضای تعاونی بر عملکرد شرکت با ضریب مسیر ۰/۶۷۰؛ تأثیر عوامل سیاسی و اقتصادی کلان بر عملکرد شرکت با ضریب مسیر ۰/۵۹۸؛ تأثیر همکاری بانک‌ها بر عملکرد شرکت با ضریب مسیر ۰/۳۸۱؛ تأثیر سیاست‌های حمایتی بر عملکرد شرکت با ضریب مسیر ۰/۴۸۰؛ تأثیر مشارکت‌های مردمی بر عملکرد شرکت با ضریب مسیر ۰/۲۲۷ و سطح معنی داری کلیه روابط کمتر از ۰/۰۵ مثبت و معنادار می‌باشند؛ در نتیجه متغیر وضعیت اقتصادی اعضای تعاونی بیشترین تأثیر و متغیر مشارکت‌های مردمی کمترین تأثیر را بر عملکرد شرکت دارند. در مقایسه با سایر پژوهش‌های انجام شده در این رابطه، نتایج به‌دست آمده از پژوهش ابراهیمی سروعلیا و همکاران (۱۳۹۶) نشان داد که از میان رویکردهای متعدد تأمین مالی، تأمین مالی جمعی و ترکیبی و اوراق منفعت بیش از سایر روش‌ها با شرایط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی تعاونی‌های ایران سازگار است. خاوری و و اصغریان (۱۳۹۷) ترکیبی از مشارکت سرمایه‌گذار طی روش تأمین مالی (اهدای قرض الحسنه) و همچنین در سهام اوراق منفعت طرح‌های شرکت تعاونی را راه‌حلی مناسب برای تجهیز منابع تعاونی‌ها قلمداد می‌کند. رستمی و همکاران (۱۳۹۸) نشان دادند که بهره‌مندی مشارکت‌های مردمی در تعاونی‌ها از تجهیزات و امکانات لازم، آسان نمودن روند راه‌اندازی تعاونی‌ها و برخورداری از به وجود آوردن ارزش در تعاونی‌ها از منابع پولی و مالی بانک‌ها و تسهیلات دارای اهمیت بیشتری بوده و در اولویت اول تا سوم قرار داشته و پس از این عوامل، چهار عامل روش‌های استقراض، منابع داخلی نوین تأمین مالی، ارتباط و هماهنگی میان نهادها و سازمان‌های ذیربط در روند توسعه تعاونی‌ها در اولویت‌بندی چهارم تا هفتم قرار دارند. اوندیکی<sup>۱</sup> و همکاران (۲۰۱۷) نشان دادند که ۸۸/۹ درصد از شرکت‌های تعاونی عضو نمونه آماری، تأمین مالی خارجی دریافت کرده‌اند در حالی که ۱۱/۱ درصد بقیه هیچ شکلی از تأمین مالی خارجی دریافت نکرده‌اند که میتوان بیان کرد نتایج پژوهش‌های فوق با تحقیق حاضر مرتبط می‌باشد.

### پیشنهادات کاربردی

با در نظر گرفتن نتایج تحقیق، پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد:

- نتایج تحقیق حاکی از تأثیرات مثبت تأمین مالی از طریق استقراض از نهادهای وام‌دهنده و نیز به‌وسیله سرمایه‌گذاری شخصی بر عملکرد شرکت‌های تعاونی تولیدی-توزیعی و اینکه طبق نتایج این پژوهش، تأثیرپذیری و عملکرد استفاده از سرمایه شخصی بیشتر از استقراض است و با در نظر گرفتن نفس و ماهیت تعاون و هدف از تشکیل شرکت‌های تعاونی و هزینه اندک تأمین مالی بوسیله اعضا و همچنین نیاز اصلی اعضا به اشتغال و کسب سود از آورده‌های خود، پیشنهاد می‌گردد شرکت‌های تعاونی تولیدی-توزیعی در مرحله اول با کمک سرمایه شخصی اعضای خود نسبت به تأمین مالی اقدام کنند و در مرحله بعدی با تأکید بر تسهیلات بانکی و وام‌های کم بهره و یا بدون بهره و نیز با استفاده و به‌کارگیری از طرح‌های دارای توجیه اقتصادی و اولویت دار، به تأمین مالی بپردازند.

- پیشنهاد می‌شود مدیران توجه خود را به تنوع بخشی در تأمین مالی شرکت‌های تعاونی معطوف نمایند. به علت اهمیت زیاد موضوع، پیشنهاد می‌گردد دستگاه‌های متولی از قبیل "بانک توسعه تعاون"، "اتاق تعاون شهرستان"، و نیز "معاونت تعاون اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی" و دیگر ارگان‌ها و دستگاه‌های مربوطه برای سهولت در تأمین مالی شرکت‌های تعاونی تولیدی-توزیعی شهرستان در خصوص تسهیل فرآیند اعتبار و تسهیلات بیش

<sup>1</sup> . Ondieki



از پیش تلاش و اهتمام ورزیده که شاهد تقویت بنیه و توان مالی و اعتباری شرکت‌های تعاونی شهرستان و رونق کسب و کار باشیم.

در مسیر انجام پژوهش و ارتباط با فعالین تعاونی در خصوص پژوهش، اطلاعاتی حاصل شد که جهت رفع آن‌ها پیشنهاداتی ارائه می‌گردد:

- منابع پرداختی توسط بانک‌های تخصصی از قبیل بانک توسعه تعاون و یا صندوق کارآفرینی امید به‌عنوان یک بانک پشتیبان در حوزه تعاون در مقایسه با سایر بانک‌ها کم و ضمن اینکه فرآیند اعطای تسهیلات نیز بسیار دست و پاگیر است. پیشنهاد می‌شود این مشکلات از طریق بانک‌ها مرتفع شود که شرکت‌های تعاونی قادر باشند به نحو مطلوب به اهداف خود نائل شوند.

- تسهیلات پرداخت شده توسط بانک‌ها در رفع مشکلات مالی شرکت‌های تعاونی موثر بوده ولی عواملی از قبیل بالا بودن نرخ تسهیلات بانک‌ها، عدم همکاری بانک‌ها در پرداخت تسهیلات، کوتاه بودن دوره‌های بازپرداخت وام‌ها و کافی نبودن میزان وام‌ها مانعی مهم و اساسی برای اخذ تسهیلات بوسیله شرکت‌های تعاونی بوده است. در این مورد نیز پیشنهاد می‌شود منابع تخصصی جهت ارائه تسهیلات به شرکت‌ها در نظر گرفته شود.

- یکی از مشکلات تعاونی‌ها، ناتوانی مالی اعضای آنهاست، ضمن اینکه محدودیت‌های قانونی موجود در اصول تأسیس و اداره شرکت‌های تعاونی سبب شده است که افراد غیرعضو و خارجیان نتوانند سهام تعاونی‌ها را خریداری یا در آن سرمایه‌گذاری کنند.

- علاوه بر این به نظر می‌رسد شرکت‌های تعاونی شهرستان کاشمر نسبت به خدمات مشاوره‌ای و فنی و وظایف قانونی اتاق تعاون بی‌اطلاع بوده و این نهاد را موثر نمی‌دانند. لذا پیشنهاد می‌شود این امکان از طریق اطلاع‌رسانی به شرکت‌های تعاونی فراهم گردد.

### محدودیت پژوهش

- عدم پاسخگویی اعضای نمونه آماری به‌صورت غیرحضوری موجب شد در برخی موارد محققین از چندین روش جهت دریافت اطلاعات اقدام نمایند و در نتیجه بعضاً به صورت حضوری اقدام به دریافت اطلاعات کرده‌اند که یکی از دلایل طولانی شدن جمع‌آوری اطلاعات بوده است.

### فهرست منابع

ابراهیمی سروعلیا، محمد حسن؛ عظیمی، ماشاالله؛ رودساز، حبیب و قربانی، وجه الله. (۱۳۹۶). تبیین الگوی تأمین مالی تعاونی-ها برای شرکت‌های عمومی-خصوصی در توسعه زیرساخت‌های کشور با استفاده از نظریه داده بنیاد. تعاون و کشاورزی، ۶(۲۱)، ۱۴۹ تا ۱۷۲.

ابراهیمی سروعلیا، محمد حسن و عظیمی، ماشاالله. (۱۳۹۶). بررسی روش‌های نوین تأمین مالی در تعاونی‌های ایران (رویکرد کیفی)، بورس اوراق بهادار، ۳۸، صفحه ۵۵-۸۵.

اعتصامی، سید امیرحسین. (۱۳۹۸). شرکت‌های تعاونی و ظرفیت بازار سرمایه در تأمین مالی این شرکت‌ها. گروه بازارها و ابزارهای مالی. مرکز پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی. اسفند ۱۳۹۸.

امانیان بیدختی، پروانه و صادقی‌نیا، سارا. (۱۳۹۴). نقش تعاونی‌های روستایی در میزان درآمدزایی و افزایش سرمایه‌گذاری در حوزه صنایع دستی (مطالعه موردی: تعاونی‌های فرش دستباف استان خراسان رضوی)، پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، ۴(۳-۱)، ۱۰۱-۱۱۳.

پیرایش، رضا و پرکاری، شیرین. (۱۳۹۴). نقش شرکت‌های تعاونی در توسعه اقتصادی کشور، چهارمین همایش ملی علوم مدیریت نوین، ۸ آذر ماه ۱۳۹۴، گرگان (استان گلستان).

تقوا، محمدرضا؛ رودساز، حبیب‌الله و رضائی نژاد، محمدرضا. (۱۴۰۰). بررسی عوامل تأثیرگذار بر تأمین مالی تعاونی‌های سهامی سرمایه‌گذار (مورد مطالعاتی: گروه تعاونی پیشگامان کویر یزد). سیاست‌نامه علم و فناوری، ۱۱(۴)، ۲۷-۴۴.

حسینی، سید شمس‌الدین؛ سوری، امیررضا و محمدی، حامد. (۱۳۹۱). بررسی مدل‌ها و استراتژی‌های نوین تأمین مالی شرکت‌های تعاونی در اقتصاد ایران، پژوهشنامه اقتصادی، ۱۲(۴۴)، ۷۳-۹۸.

حسینی، سید شمس‌الدین و سوری، امیررضا. (۱۳۸۸). وضعیت تأمین مالی تعاونی‌ها و شیوه‌های تقویت آن. تعاون و کشاورزی، ۲۱(۱)، ۲۷-۵۸.

خاوری، حمید و اصغریان رضایی، نوید. (۱۳۹۷). ارزیابی ابزارهای سرمایه‌گذاری در شرکت‌های تعاونی در ایران، چهارمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، کارآفرینی و توسعه اقتصادی.

رستمی، کرمرضا؛ شیری، اردشیر؛ محمدی، اسفندیار و یاسینی، علی. (۱۳۹۸). شناسایی شیوه‌های تأمین مالی شرکت‌های تعاونی استان ایلام (با استفاده از تکنیک دلفی تعدیل شده)، اقتصاد مالی، ۱۳(۴۸)، ۱۹۱-۲۱۶.

رستمی، کرمرضا؛ شیری، اردشیر؛ محمدی، اسفندیار و یاسینی، علی. (۱۳۹۷). طراحی الگوی تأمین مالی شرکت‌های تعاونی استان ایلام. تعاون و کشاورزی، ۷(۲۵)، ۱۱۹-۱۴۵.

کوهی، کمال. (۱۳۸۸). راه‌های ارتقای فرهنگ تعاون، نشریه تعاون، ۲۰، ۲۰۲ و ۲۰۳، ۱۰۷-۱۳۴.

- Aziz, S., & Abbas, U. (2019). Effect of debt financing on firm performance: A study on non-financial sector of Pakistan. *Open Journal of Economics and Commerce*, 2(1), 8-15.
- Didier, T., Levine, R., Montanes, R. L., & Schmukler, S. L. (2021). Capital market financing and firm growth. *Journal of International Money and Finance*, 118, 102459.
- Kim, J. (2014). Public-Private Infrastructure Cooperative: New Infrastructure Financing Paradigm. *Transportation Research Record*, 2450(1), 136-143.
- Martínez-Victoria, M., & Maté-Sánchez-Val, M. (2021). Determinants of trade credit financing: a dynamic analysis comparing agri-food cooperatives and non-cooperatives. *Agricultural Finance Review*, 82(5), 890-913.
- Ondieki, A. N., Okwona, C., Okwena, D. K., & Onsase, A. (2017). Assessment of the effect of external financing on financial performance of savings and credit cooperatives in Kisii central district, Kenya.
- Scarborough, N. M., & Zimmerer, T. W. (1996). *Effective small business management* (Vol. 2). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Sanchez Pachon, L. A. (2016). Alternative financing instruments for Spanish cooperative. *REVESCO-REVISTA DE ESTUDIOS COOPERATIVOS*, (122), 285-313.
- Tenenhaus, M., Pages, J., Ambroisine, L., Guinot, C. (2005). PLS methodology to study relationships between hedonic judgements and product characteristics, *Food Quality and Preference*, 16, 315-325.
- Zhang, Y., Uchida, K., & Dong, L. (2020). External financing and earnings management: Evidence from international data. *Research in International Business and Finance*, 54, 101275.
- Zhou, N., Li, M., Li, Y., & Yang, Y. (2014, May). Analysis on Financing Difficulty of Farmers Specialized Cooperative—Based on Finance Supply Chain. In *International Conference on Logistics Engineering, Management and Computer Science (LEMCS 2014)* (pp. 203-206). Atlantis Press.

## Identifying factors affecting financing and its effect on the performance of production and distribution companies in the cooperative sector

Hadi Movludian<sup>1</sup>  
SeyedHessam Vaghfi<sup>2</sup>  
Effat akbari<sup>3</sup>  
Sedighe Kamranrad<sup>4</sup>

### Abstract

The issue of financing and attracting capital is among the important and influential factors in the decision-making process in organizations and companies. The present research was carried out with the aim of investigating the optimal methods for financing the production-distribution cooperative companies of Kashmer city. The statistical population of the current research includes all types of production cooperative companies active in Kashmer city, which number 148 companies. The statistical sample of the research was selected using the Kokoran formula of 85 companies. This research was carried out using the survey method (field research) of distributing questionnaires with standard components and with the help of managers of cooperative companies, experts and experts in the field of cooperatives of the General Department of Cooperatives, Labor and Social Welfare of Kashmer city. To perform the final analysis in the descriptive and inferential statistics section, exploratory factor analysis methods and structural equations were used with the help of Spss 24 and smartpls.3 software. The results of the research showed that the economic status of the members is in the first place, the participation and cooperation of the banks in the second place, Macro political and economic factors in the third place, supporting policies in the fourth place and people's participation in the fifth place are the effective factors on the financing of production-distribution cooperative companies in Kashmar city. Also, the results showed that the financing methods of production-distribution companies of the cooperative sector affect their performance. So that the variable of the economic status of the cooperative members has the most influence and the variable of people's participation has the least influence on the performance of the production cooperative companies active in Kashmer city.

**Keywords:** Financing methods, performance, production-distribution companies of the cooperative sector.

---

<sup>1</sup> . Assistant Professor of Management, Department of Management, Economics and Accounting, Payame Noor University, Tehran, Iran.

<sup>2</sup> . Assistant Professor of Accounting, Department of Management, Economics and Accounting, Payame Noor University, Tehran, Iran. (Corresponding Author) [vaghfi@pnu.ac.ir](mailto:vaghfi@pnu.ac.ir)

<sup>3</sup> . Master of Accounting, Payame Noor University, Tehran, Iran.

<sup>4</sup> . Assistant Professor of Accounting, Department of Management, Economics and Accounting, Payame Noor University, Tehran, Iran.